

УДК 37.211.24

DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2025.21.09>

Аліна САМЕЛЮК, ст. викладач

ORCID ID: 0000-0003-1905-0422

e-mail: alina.melnyk1991@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

НАУКОВІ ВИДАННЯ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ В АНАЛІТИЦІ ВЧЕНИХ

Вступ. Аналіз наукових видань кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка дає змогу оцінити актуальність та відповідність тематики досліджень широкого авторського колективу видань сучасним викликам педагогічної науки, зокрема питанням цифровізації освіти, академічної доброчесності, інклюзивного навчання та компетентнісного підходу; допомагає простежити динаміку розвитку педагогічної думки в межах конкретного наукового осередку, визначити основні напрями досліджень, що формують стратегічний вектор наукових пошуків кафедри.

Результати. Критичне осмислення змісту видань виявляє потенційні прогалини та напрями, які потребують подальшого вивчення в постійному процесі реформування педагогічної системи. Актуальність статті полягає в поліпшенні в такий спосіб наукової комунікації, стимулює міждисциплінарний підхід до педагогічних досліджень, що їй допомагає ефективніше інтегруватися в міжнародний науковий простір. Висвітлюються ключові тенденції, напрями досліджень і проблематика, що розглядаються в аналітичних матеріалах авторів видань. Особлива увага приділяється взаємозв'язку між науковими публікаціями та трансформацією освітніх підходів, розвитку педагогічної теорії та практики в умовах сучасних викликів. Огляд здійснено на основі узагальнення доробку вчених, уміщеного у випусках "Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Педагогіка"" (за останні п'ять років, але більш детально – останні випуски), монографіях "Навчання студентської молоді: світові освітні тренди", "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії". Виявлено, що актуальними напрямами наукових студій Вісника є інноваційні методи навчання, ціннісні аспекти, компетентнісний підхід, психолого-педагогічні аспекти освіти, дистанційна та змішана освіта, історія педагогіки, порівняльна педагогіка та методологія наукових досліджень.

Висновки. Монографії у співавторстві концептуалізують сучасні підходи до вищої освіти з огляду на цифровізацію, академічну мобільність, домінування чи принаймні інтенсивного використання сьогодні змішаних форм навчання та розвитку soft skills у студентів у контексті глобальних освітніх трансформацій, осмислення феномену академічної доброчесності, її принципи, правові та етичні аспекти, а також роль у забезпеченні якісної освіти й наукових досліджень у компаративному педагогічному ключі.

Ключові слова: глобалізація, світова криза, виклики сучасності, перспективні напрями педагогіки.

Вступ

Сучасна педагогічна наука – сфера знань, що динамічно та безперервно оновлюється під впливом технологічних, соціальних і культурних змін у глобальному світі та в межах національних концепцій освіти. Кафедра педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка відіграє провідну роль у дослідженні актуальних проблем педагогіки, публікуючи наукові праці, що відображають сучасні тенденції та наукові пошуки в цій галузі. Науковим виданням, яке узагальнює науково-дослідну роботу кафедри, є "Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка". Видання діє з 2014 р. і станом на початок 2025 р. має 20 випусків. За Наказом № 420 від 15.04.21 р. Міністерством освіти і науки України виданню присвоєно категорію Б, тобто воно входить до авторитетних фахових видань України з педагогіки. У журналі, який виходить двічі на рік українською та англійською мовами, системно й систематично представляються результати науково-педагогічної діяльності викладачів, науковців та аспірантів з усієї України та навіть зарубіжжя, хоча найчастіше тут відображено результати наукових пошуків викладачів Шевченкового університету. З видань кафедри, які вийшли останнього п'ятиріччя, варто відзначити також колективну монографію "Навчання студентської молоді: світові освітні тренди", до укладання якої доєднався авторитетний авторський колектив, зокрема А. Марушкевич, О. Плахотнік, О. Проніков, С. Балашова, Н. Кузьменко, Л. Левицька, А. Каленський, О. Поляк, Н. Головка, Л. Бахмач, Є. Спіцин, О. Деркач, М. Жиленко та А. Москаленко. Окрім того, 2024 р. побачила світ монографія у співавторстві "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії", до якої доєдналися автори А. Марушкевич, О. Плахотнік,

Н. Кузьменко, Л. Бахмач, О. Поляк, О. Деркач, Л. Левицька, Є. Спіцин та Н. Головка.

Публіковані статті й монографії зосереджені на актуальних питаннях розвитку сучасної освіти та еволюції науково-педагогічної думки. Представлений тут аналіз педагогічної галузі охоплює теоретичні, історичні та практичні аспекти освітнього процесу. Окреслення представлених у Віснику та монографіях праць конкретизує уявлення про те, як та які саме питання сучасної педагогічної науки розкриті в аналітиці вчених. Тож журнал є дзеркалом сьогочасної педагогіки, з одного боку, рефлексуючи на ті злободенні питання, які на тепер потребують розроблення й адекватного вирішення, а з іншого боку, також формуючи новий спектр проблем у ніші педагогіки різних освітніх рівнів та напрямів, але найширше – саме спектру вищої освіти. Отже, огляд та аналіз проблем, порушених в останніх випусках Вісника та в зазначених монографіях, дає змогу відстежити наявний стан справ та актуальні вектори в царині української педагогіки як частини світової педагогічної думки сучасності.

Огляд літератури. Огляд літератури з теми є важливим етапом поточного дослідження, оскільки й уможливліє загалом ідентифікацію того, які саме питання педагогічної науки хвилюють науковців усього світу найбільше. При цьому доречно сформулювати в цьому руслі певну вибірку найдосліджуваніших аспектів, а надалі простежити, як саме та якою мірою ці проблемні аспекти науково-педагогічної думки представлені у Віснику та згаданих монографіях.

Отже, перший вектор праць – стосовно технічного й технологічного забезпечення освітнього процесу, особливо в період кризових явищ. У закордонних наукових джерелах традиційно розглядається проблема

© Самелюк Аліна, 2025

оптимізації навчального процесу з використанням технічних засобів навчання, зокрема використання ІКТ (Nancy et al., 2020; Welch, 2003). Передова педагогіка викладання є одним із інноваційних підходів до вдосконалення процесу навчання. Завдяки розвитку нових технологій та глобалізаційних змін навчальний процес відіграє важливу роль для студентів, оскільки освіта вийшла на макрорівень. У руслі цього важливими є праці, які опрацьовують досвід використання різних технологій навчання під час екстрених ситуацій, зокрема під час пандемії коронавірусу, оскільки іншого кризового досвіду в країнах Західного світу, на який передовсім орієнтуємось, немає. У працях обговорюється, як змішане (гібридне) навчання поєднує електронне навчання з традиційним очним викладанням. Розглядаються різні інноваційні стратегії навчання, орієнтовані на сучасні технології. Обговорюється використання розумних (smart) гаджетів для виконання різних завдань, наприклад, у процесі викладання (як допомога лектору), для створення екзаменаційних завдань, оцінювання студентів, надання зворотного зв'язку та проведення наукових досліджень (Nancy et al., 2020).

Другий вектор праць – трансформація самого сутнісного розуміння педагогіки у світлі всюдисущого техніцизму. Окрім цього, ідеться і про зміну самої концепції педагогіки. На міжнародному рівні та в межах порівняльної педагогіки циркулюють дві широкі педагогічні концепції. З одного боку, це технічна перспектива, відображена в дослідженні Світового банку "Обличчям вперед: шкільне навчання в Африці" (Bashir, et. al., 2018), яка розглядає педагогіку як предметні знання та стратегії, які ведуть до вимірюваних результатів у знаннях учнів. Це названо так званим технічним поняттям педагогіки (Shah, & Sampur, 2021). З іншого боку, побутує набагато ширше розуміння педагогіки, описане Р. Александром, яке прийнято називати соціокультурним (Alexander, 2008). Перше, технічне, визначення полягає в тому, що "педагогічні знання стосуються володіння вчителем / викладачем певним предметом, а також найефективнішими способами його викладання" (Bashir et.al. 2018: 280). Однак педагогіка – це не просто питання техніки навчання. Це цілеспрямоване культурне втручання в індивідуальний розвиток людини, яке глибоко насичене цінностями та історичне суспільства й тих спільнот, у яких конкретна людина перебуває (Alexander, 2008: 92). З точки зору техніків, педагогіка – це технічна ніша, що охоплює нейтральні предметні знання та стратегії передання їх учням / студентам, як зазначено вище, у форматі "оволодіння предметом і ефективними способами його викладання". Роль педагогів у цій концептуалізації педагогіки полягає лише в "наданні й оцінюванні знань", тобто в ролі таких собі "спеціалізованих техніків, які керують і впроваджують навчальні програми" (Bashir et.al. 2018: 280). Такий технічний, механістичний підхід навряд чи приживеться в Україні – з конкордизмом та кордоцентризмом українців, де професія вчителя завжди була наділена метафізичними змістовими маркерами. Утім, у прагматичному світі сучасних західних, зокрема американських, цінностей зосередження на техніцизмі надає перевагу ефективності та економії в тому, що вважається неціннісною та об'єктивною функцією навчання (Welch, 2003). Р. Шах і С. Кампус наголошують, що ця концепція усуває питання про метафізичну мету освіти з поля зору, оскільки метою є просто досягнення цілей навчальної програми, чого можна домогтися й сучасно за допомогою "механістичних" практик (Shah, & Sampur, 2021). Техніцизм у такому разі можна визначити як уявлення про те, що гарне викладання

еквівалентно ефективній роботі, яка досягає цілей, що можуть бути легко перевірені на предмет досягнення (наприклад, за допомогою звичайного тестування). За такого підходу домінує кейсовий підхід до теорії педагогіки. Тоді підбір максимально відповідного кейсу і вважається ключем до успіху.

Важливим у сучасній часовій площині є *третій вектор – висвітлення питань академічної доброчесності.* Пошук на сайті Crossref, некомерційної організації відкритої цифрової інфраструктури для глобальної спільноти наукових досліджень, за ключем "academic integrity" показує 503 260 результатів. З етичного боку педагогіки це найбільш розроблюване питання, яке постає дедалі інтенсивніше з поширенням політики Open Access та розширенням доступності ресурсів ШІ. Фальсифікація наукових досліджень у науковій спільноті має серйозні наслідки для репутації дослідника та підриває довіру до чесних авторів. Натомість дослідники на прикладах демонструють можливість і навіть виявляють факти створення сфабрикованих досліджень за допомогою чат-бота на основі мовної моделі штучного інтелекту. Порівнюючи точність виявлення таких робіт людиною та ШІ, дослідники наголошують на ризиках використання досліджень, згенерованих ШІ (плагіат та маніпуляції зображеннями), але й можливості виявляти такі роботи за допомогою того ж ресурсу ШІ. Обговорено також основні причини фальсифікації наукових результатів (Elali, & Rachid, 2023; Gerhard, 2024). Стаття "Detection or Deception: The Double-Edged Sword of AI in Research Misconduct" ("Виявлення чи обман: Палиця з двома кінцями – ШІ в дослідницькій неправомірності") осмислює цей двоїстий вплив ШІ на наукову доброчесність. Підкреслюється необхідність розроблення ефективних методів боротьби з науковими порушеннями в епоху ШІ (Gerhard, 2024). Фокус уваги в питаннях академічної доброчесності за останні 5 років помітно змістився в бік вирішення питань використання ШІ й збереження принципів академічної доброчесності (Kumar et al., 2024; Rasul et al., 2024; Rodrigues, et al., 2024). І питання того, чи взагалі можливе використання ШІ науковцями без шкоди академічній доброчесності, залишається дискусійним чи навіть контроверсійним з огляду на всі недоліки наукових праць, де взагалі було виявлено очевидний слід технологій ШІ.

Четвертим украй важливим напрямом досліджень є інклюзивна освіта. Пошук у Google Scholar тільки за 2025 р. видає 16500 статей. Частина з них окреслюють досвід та можливості інклюзії в освіті з прив'язкою до певного регіону, тобто з урахуванням регіонального контексту, і, як правило, це країни, що розвиваються (Ainscow et al., 2025; Taddese et al., 2025). Але не обов'язково, як-от у статті "Divergences in the framing of inclusive education across the UK: a four nations critical policy analysis" ("Розбіжності в структурі інклюзивної освіти у Великій Британії: критичний аналіз політики чотирьох країн"), де осмислено досвід впровадження принципів інклюзії в освіту Об'єднаного Королівства з урахуванням політики інклюзивної освіти окремо в Англії, Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії – через критичний підхід до законодавчих і політичних документів (Knight et al., 2025). Дослідження виявляє значні розбіжності в межах політики кожної з них. Шотландія демонструє більш цілісну концепцію інклюзії, тоді інші демонструють суперечливість та брак узгодженості. Загалом політичні й ідеологічні мотиви впливають на формулювання інклюзивної освіти, що ускладнює її реалізацію на практиці (Knight et al., 2025). Значний плат студій стосується

кейсового методу висвітлення окремих питань просування інклюзивності в освіті (Bressoud et al., 2025; Iriyani et al., 2025).

Мета – проаналізувати наукові видання кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка як платформ для осмислення актуальних питань сучасної педагогічної науки. У роботі висвітлюються ключові тенденції, напрями досліджень та проблематика, що розглядаються в аналітичних матеріалах авторів видань. Особлива увага приділяється взаємозв'язку між науковими публікаціями та трансформацією освітніх підходів, розвитку педагогічної теорії та практики в умовах сучасних викликів. Огляд здійснено на основі узагальнення доробку вчених, уміщеного в останніх випусках Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Педагогіка", монографіях "Навчання студентської молоді: світові освітні тренди", "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії" (повний бібліографічний опис наведено у списку літератури).

Результати

"Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка" є найпотужнішим виданням кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Він відображає цілісну традицію фахового висвітлення проблем педагогіки протягом понад десятиліття. Журнал зосереджується на проблемах розвитку сучасної освіти та науково-педагогічної думки в теоретичному, історичному та практичному аспектах. Випуски охоплюють актуальні питання педагогіки, такі як інноваційні методи навчання, розвиток освітніх технологій, питання інклюзивної освіти та професійної підготовки педагогів. Чільне місце посідає аналіз дотримання етичного боку науково-педагогічної активності та академічної діяльності учасників освітнього процесу. Зокрема, цим питанням у Томі 2 № 20 (2024) присвячені статті О. Вовкотечі "Академічна доброчесність здобувачів в освітньому середовищі закладів вищої військової освіти", М. Жиленка "Формування академічної доброчесності у здобувачів освіти під час підготовки фахівців спеціальності 011", А. Зборчого "Формування академічної доброчесності в майбутніх офіцерів-лідерів у процесі навчання". Важливо, що в статтях не тільки окреслено базові принципи доброчесності, але звужено фокус наукової уваги до особливостей процесу формування академічно доброчесної поведінки в контексті спеціальностей або ж у середовищі ЗВВО, що неодмінно суттєво відрізняється, наприклад, від організації освітнього процесу здобувачів цивільних ЗВО з огляду на казармовий розпорядок дня, цілі військової підготовки, інтенсивну увагу до військових через критичну безпекову ситуацію в країні.

Вважаємо справедливо актуальними статті, присвячені аналізу іноземного досвіду в ніші вищої освіти, як-от стаття О. Плахотнік "Особливості становлення й розвитку вищої освіти у Сполучених Штатах Америки". Глобалізація освітнього простору та інтеграційні процеси вищої освіти вимагають врахування міжнародних тенденцій та передових практик. США мають одну з найбільш розвинених і впливових систем вищої освіти у світі, яка задає стандарти академічної доброчесності, наукових досліджень та організації освітнього процесу. До того ж, українська система вищої освіти перебуває у процесі реформування відповідно до європейських та світових стандартів. Вивчення американської моделі дає змогу оцінити її сильні та слабкі сторони, можливість адаптації окремих елементів для підвищення якості освіти в Україні. Зокрема, інтерес викликають такі аспекти, як

система кредитів (ECTS), автономія університетів, методи забезпечення якості освіти та фінансування закладів. Різномісний аналіз закордонного досвіду у ніші університетської освіти допомагає критично осмислити власні виклики у сфері вищої освіти та напрацювати шляхи їх розв'язання. У США велика увага приділяється академічній доброчесності, прозорості вступних процедур, розвитку лідерства та міждисциплінарного підходу до навчання – ці аспекти надважливі для України в умовах освітньої трансформації. До цього вектора органічно долучається фактор знання іноземної мови здобувачами освіти (Закон про застосування англійської мови в Україні від самої появи проекту було визначено як невідкладний, а 26.06.2024 р. закон було підписано Президентом України), особливо, за умов агресії Росії та критичної безпекової ситуації в Європі, військовослужбовців. Відтак статті А. Марушкевич та А. Самелюк, присвячені формуванню іншомовної комунікативної компетентності курсантів закладів вищої військової освіти немовних спеціальностей (А. Марушкевич) та організації їхньої самостійної роботи з іноземної мови (А. Самелюк), зумовлена потребою українських військових у якісній мовній підготовці для ефективного взаємодії із союзниками, участі у міжнародних навчаннях, доступу до військових досліджень і нормативних документів НАТО та ін. Військовослужбовці немовних спеціальностей часто не мають достатньої мовної підготовки, проте їхня професійна діяльність передбачає володіння спеціалізованою термінологією та здатність до оперативного обміну інформацією, що вимагає адаптованих методик навчання. Самостійна робота є важливим компонентом процесу підготовки курсантів, а її правильна організація дає змогу підвищити ефективність мовного навчання, розвиваючи навички самоосвіти та самоконтролю. Достатній рівень володіння іноземними мовами безпосередньо впливає на боєздатність військових, якість виконання бойових завдань, швидкість прийняття рішень у міжнародних операціях та ефективність військової дипломатії, що робить ці дослідження стратегічно важливими. Загалом цей напрям, тобто питання навчання військовослужбовців, є досить специфічним, а тому не так багато статей з'являється в ньому. Утім, питання якісної й різномісної підготовки курсантів украї важливе, надто на тлі різкого дистанціювання США в аспектах гарантування безпеки Європи, коли, отже, саме українська армія стає найпотужнішою на цілому континенті й може ділитись реальним досвідом супротиву в рази численнішому ворогу.

Оскільки англійська мова – це завжди про розширені горизонти можливостей, доступності ширшому колові читачів тощо, то й "Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка" почав виходити англійською мовою, готуючи не тільки поодинокі статті англійською, але й цілі випуски, опубліковані винятково англійською. Зокрема, ідеться про Том 1 № 19 (2024). Публікація статей англійською мовою сприяє інтеграції українських наукових досліджень у світовий освітній простір, розширюючи авдиторію читачів і підвищуючи міжнародну видимість і цитованість робіт українських учених. До того ж, тематика згаданого випуску охоплює сучасні виклики педагогіки, зокрема впровадження інноваційних підходів у навчальний процес (Є. Спіцин та М. Розбицький, А. Мельник, Л. Левицька, А. Марушкевич, М. Жиленко та ін.), розвиток академічної доброчесності (О. Деркач, А. Самелюк, К. Тулін), використання технологій self-менеджменту (М. Жиленко), формування військового лідерства (А. Зборчий) та

адаптацію дистанційних освітніх технологій (Л. Левицька). Ці питання є надзвичайно важливими для модернізації освітньої системи України та відповідають глобальним тенденціям розвитку педагогічної науки. Тож у такий спосіб випуск робить внесок у розв'язання актуальних проблем сучасної педагогіки та сприяє підвищенню якості освіти як на національному, так і на міжнародному рівнях. Окрім того, англійська мова публікації уможливує зацікавлення на хвилі посилення різнобічного інтересу до України також науковців різних країн світу в тих педагогічних проблемах, які наявні в Україні та яким намагаються знайти розв'язання на сторінках Вісника вчені.

Загалом аналіз тематики та проблемно-змістового наповнення статей "Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка" за останні п'ять років (цей період знаковий не лише тому, що зазвичай п'ятирічний термін – актуальний період звітності для науково-педагогічних працівників, тому звична практика – оцінювати діяльність за п'ятирічні періоди, а ще й тому що цей час став найбільш кризовим за останні пів століття, означаючи для України не лише пандемію, але й повномасштабну війну, які разом суттєво вплинули на теоретичні та практичні аспекти педагогіки) журнал публікував статті, що охоплюють широкий спектр актуальних питань у галузі національної та світової педагогіки. Насамперед варто звернути увагу на те, що більшість статей збірника орієнтована саме на нішу вищої освіти, педагогіку вищої школи. Серед ключових тематичних напрямів доцільно виокремити такі:

1) *інноваційні підходи у вищій освіті*, тобто дослідження, присвячені впровадженню новітніх методів навчання, таких як змішане та дистанційне навчання, використання чат-ботів та інших цифрових технологій в освітньому процесі;

2) *професійний розвиток викладачів*, а саме з аспектів розвитку креативності, емоційної компетентності та прогностичної компетентності педагогів, а також використання технологій self-менеджменту в підготовці фахівців;

3) *здоров'язбережувальні технології в освіті* як інноваційний напрям досліджень, котрі спрямовані на формування компетентності уважного ставлення студентів і педагогів до стану свого фізичного та ментального здоров'я з упровадженням відповідних освітніх технологій у навчальний процес; цей вектор досліджень вкрай злободенний для українського ареалу, надто щодо навчання військових, але не тільки, оскільки війна вплинула абсолютно на всіх людей у той чи той спосіб, і особливо на людей молодого віку;

4) *академічна доброчесність та університетська автономія* – ніша, що здійснює аналіз питань автономії закладів вищої освіти, формування академічної доброчесності серед студентів і викладачів, а також правової відповідальності за її порушення;

5) *міжнародний досвід та порівняльні дослідження* стосовно висвітлення досвіду модернізації системи вищої освіти в інших країнах, зокрема в країнах Європи, особливо сусідніх із Україною держав, та можливості його адаптації в Україні;

6) *формування ключових компетентностей у студентів* як найширший спектр статей, присвячених розвитку комунікативної компетентності, мотивації до навчання та готовності до професійної діяльності серед студентської молоді.

Монографія "Навчання студентської молоді: світові освітні тренди" (за заг. ред. А. А. Марушкевич, 2023) присвячена аналізу актуальних тенденцій у вищій освіті,

що впливають на навчальний процес студентської молоді в умовах глобалізації. У ній розглядаються сучасні педагогічні підходи, цифровізація освіти, методи змішаного та дистанційного навчання, а також практика академічної мобільності. Особливу увагу приділено досвіду впровадження освітніх інновацій у різних країнах та можливостям адаптації цих підходів в Україні. На окрему увагу заслуговують аспекти аналізу гнучких освітніх траєкторій, тобто йдеться про розширення можливостей індивідуалізації навчального процесу, персоналізовані курси та програми, мікрокредитування та концепцію lifelong learning (навчання впродовж життя). У центрі уваги авторського колективу також розвиток soft skills у студентів: новітні підходи до формування критичного мислення, комунікативних навичок, емоційного інтелекту та лідерських якостей.

У монографії 2024 р. "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії" ґрунтовно розглянуто поняття "академічна доброчесність", її змістові характеристики та значення для розвитку сучасної науки й освіти. Проаналізовано ключові принципи академічної доброчесності, окреслено принципи їхнього дотримання під час проведення наукових досліджень та відзначено роль академічної доброчесності в забезпеченні високої якості університетської освіти. Монографію у співавторстві відкриває стаття А. Марушкевич "Академічна доброчесність у навчально-виховній взаємодії здобувачів наукового ступеня та наукових керівників", яка вже своєю назвою окреслює важливість дотримання принципів академічної доброчесності не лише студентами різних рівнів освіти, але й науково-педагогічними працівниками, адже порушення норм академічної доброчесності найчастіше виникає, коли обидві сторони процесу або толерують ненормативну поведінку під час організації освітнього процесу, проявляючи інфантильність, або ж виявляють злий умисел задля власної вигоди.

Особливу роль відведено аналізу зарубіжного досвіду, зокрема практик дотримання академічної доброчесності в закладах вищої освіти Польщі та Швейцарії. Зокрема, на прикладі Польщі розглядає Л. Бахмач ці проблеми в розділі "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії", а саме в пункті "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії". До досвіду зарубіжних країн також багато апелює Н. Кузьменко, розглядаючи академічна доброчесність як інструмент забезпечення якості вищої освіти. Досліджено концептуальні підходи іноземних учених до формування культури академічної доброчесності та визначено потенційну цінність цього досвіду для вдосконалення освітнього середовища в Україні. Окремо висвітлено питання розвитку автономії закладів вищої освіти, зокрема її вплив на дотримання принципів академічної доброчесності та підвищення якості освітнього процесу. Розглянуто правові аспекти регулювання академічної доброчесності, аж до заходів з несенням відповідальності за її порушення в університетському середовищі. Ольга Плахотнік у своїй частині роботи "Забезпечення академічної доброчесності у наукових дослідженнях" багато апелює до зарубіжної практики, що дає змогу оцінити в проєкції українську систему забезпечення академічної доброчесності. Авторка аналізує особливості академічної доброчесності, звертаючи ретельну увагу на польський досвід, що актуально з огляду на велику кількість у Польщі здобувачів з України та з огляду на тісне різногалузеве партнерство Польщі та України. Досліджується система підготовки здобувачів третього, освітньо-наукового, рівня у Польщі, де особливості є розробка навчального плану та програми докторанта безпосередньо керівником докторської

програми. Розглядається можливість проходження докторантами навчання в інших закладах вищої освіти або науково-дослідних інститутах відповідно до стандартів ЄКТС. Усе це забезпечує гнучкість у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії та визначенні кількості кредитів за вивчені дисципліни. Ольга Поляк аналізує швейцарську модель академічної доброчесності та її значення для України. Порівняльний аналіз систем академічної доброчесності в Швейцарії та Україні дозволяє зрозуміти механізми її реалізації та виробити рекомендації для вдосконалення української практики. Особливу увагу приділено нормативним документам Швейцарських академій мистецтв і наук, зокрема "Меморандуму про наукову доброчесність" (2008) і "Принципам і процедурним правилам" (2008). Вивчено роль омбудсмена й "Комісії з академічної доброчесності" в консультуванні наукових установ і політичних органів щодо дотримання цього принципу. У розділі II монографії Наталія Головка досліджує правову відповідальність за порушення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Вона аналізує норми українського законодавства щодо захисту авторського права, зокрема визначення плагіату у ст. 50 Закону України "Про авторське право і суміжні права" (2023), загалом у Цивільному та Кримінальному кодексах України. Окреслено механізми правового захисту інтелектуальної власності відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного та Кримінального кодексів України. Зазначено, що кримінальна відповідальність настає лише у випадках значної матеріальної шкоди.

Монографія "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії" акцентує увагу науково-педагогічних працівників, студентів та всієї освітянської й наукової спільноти на критичній важливості академічної доброчесності в освітньому процесі, особливо в контексті підготовки майбутніх фахівців освітньої галузі. Визначено шляхи формування культури доброчесності в академічному середовищі та окреслено перспективи її подальшого розвитку у вищій освіті України. Утім, відсутність аналізу взаємозв'язку між штучним інтелектом та академічною доброчесністю в монографії "Академічна доброчесність: ідеї, погляди, теорії" є одним із її суттєвих недоліків. Останні п'ять років відзначилися стрімким розвитком технологій штучного інтелекту, які дедалі більше впливають на академічне середовище, зокрема на питання етики наукових досліджень, оригінальності текстів та доброчесності у створенні наукових праць. Світова наукова спільнота вже включає аспекти ШІ до досліджень академічної доброчесності, адже ці технології не лише допомагають виявляти порушення, такі як плагіат чи фабрикація даних, а й водночас створюють нові ризики маніпуляцій, зокрема генерування фальсифікованих результатів досліджень, автоматизованого написання текстів без належного цитування або обходу систем перевірки на плагіат. Ігнорування цієї проблематики в монографії значно зменшує її актуальність, оскільки без урахування викликів, пов'язаних із використанням ШІ, неможливо повною мірою оцінити сучасний стан академічної доброчесності та виробити ефективні механізми її підтримки. У майбутньому дослідження з цієї тематики мають обов'язково включати аналіз впливу штучного інтелекту як на дотримання академічної етики, так і на можливість її порушення.

Дискусія і висновки

Отже, наукові видання кафедри педагогіки охоплюють широкий спектр актуальних питань. З-посеред них

найбільш чільними в репрезентативності тематики й проблематики є такі, як:

- *інноваційні методики навчання* – дослідження новітніх освітніх технологій, адаптація до цифрового середовища, використання інтерактивних платформ;
- *ціннісні аспекти освітнього процесу* – численні праці з питань різнобічного висвітлення питань академічної доброчесності;
- *компетентнісний підхід у педагогіці* – формування ключових компетентностей у здобувачів освіти, впровадження нових моделей навчання, які б давали змогу забезпечувати належну теоретичну й практичну підготовку молоді за представленими спеціальностями;
- *психолого-педагогічні аспекти освіти* – аналіз когнітивних особливостей навчання, проблеми мотивації та адаптації учасників освітнього процесу;
- *дистанційна та змішана освіта* – сучасні виклики та перспективи використання онлайн-ресурсів у навчальному процесі;
- *історія педагогіки, порівняльна педагогіка та методологія наукових досліджень* – аналіз еволюції педагогічних концепцій та підходів, узагальнення національного та зарубіжного досвіду в теоретичних та практичних аспектах педагогіки, особливо педагогіки вищої школи.

Задля справедливості варто вказати й на недоліки або ж ті актуальні напрями сучасної педагогіки, які становлять нагальні до розроблення й вирішення питання. Зокрема, одним із недоліків наукових видань кафедри педагогіки КНУ імені Тараса Шевченка є брак уваги до проблематики інклюзивної освіти. Попри актуальність цього напрямку в контексті сучасних освітніх реформ та міжнародних стандартів, дослідження інклюзивного підходу, адаптації навчальних програм для студентів із особливими освітніми потребами та впровадження універсального дизайну навчання залишаються недостатньо розкритими. На сайті Центру громадського здоров'я МОЗ України у вільному доступі інформація про статистику аутизму як виклику сьогодення, що прямо стосується педагогіки. Зазначено, що за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я розлади аутистичного спектру (РАС) діагностуються приблизно в одній дитині зі 160. Водночас за інформацією американської організації Autism Speaks цей показник становить один випадок на 88 дітей. Загальна кількість людей із РАС у світі сягає 2,4 мільйона. В Україні, згідно з офіційною статистикою Міністерства охорони здоров'я в період з 2008 до 2013 р. рівень діагностування розладів аутистичного спектру зріс у 3,8 раза – з 2,4 до 9,1 випадку на 100 тисяч дітей. РАС зазвичай проявляються у ранньому віці, але й у дорослому віці можуть бути помітними (Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine, 2025). Тож з огляду на дедалі більшу потребу у формуванні інклюзивного освітнього середовища у вищій школі, доцільним було б розширення спектру досліджень кафедри в цьому напрямі, що дало би змогу підвищити якість педагогічної підготовки та сприяти реалізації принципів рівного доступу до освіти. Ще більш гостро проблема стосується маломобільних груп студентів чи тих, особливі освітні потреби яких обмежують фізичну активність, впливають на розумову працездатність тощо.

Однак поміж іншим публікації кафедри мають значний вплив на розвиток освітньої політики та практики, адже містять теоретичні узагальнення та нові педагогічні концепції, практичні рекомендації для викладачів та адміністрації навчальних закладів, аналітичні дослідження

щодо ефективності освітніх реформ і впровадження нових стандартів навчання, а також цінні порівняльні педагогічні студії, що за умов глобалізації та західних візій України є на часі. Наукові видання кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка – важливе джерело знань та аналітики в сучасній педагогічній науці. Вони сприяють розвитку ефективних методик викладання, адаптації освіти до викликів часу та формуванню мейнстримів у педагогіці, зокрема в педагогіці вищої школи. Тематика статей відображає сучасні виклики та тенденції в освіті, спрямовані на підвищення якості навчального процесу, інтеграцію інноваційних технологій та забезпечення всебічного розвитку студентів і викладачів.

Список використаних джерел

Марушкевич, А., Плахотнік, О., Кузьменко, Н., Бахмач, Л., Поляк, О., Деркач, О., Левицька, Л., Спіцин, Є., & Головка, Н. (2024). У А. А. Марушкевич (Ред.). *Академічна добросесність: ідеї, погляди, теорії*. ФОП Ямчинський О. В.

Марушкевич, А., Проніков, О., Балашова С., Кузьменко, Н., Левицька, Л., Каленський, А., Поляк, О., Головка, Н., Бахмач, Л., Спіцин, Є., Деркач, О., Плахотнік, О., Жиленко, М., & Москаленко, А. (2023). У Марушкевич А. А. (Ред.). *Навчання студентської молоді: світові освітні тренди*. ТОВ @ЦПКМПРИНТ@.

Ainscow, M., Calderón-Almendros, I., Duk, C., & Viola, M. (2025). Using professional development to promote inclusive education in Latin America: possibilities and challenges. *Professional Development in Education*, 51(1), 149–166.

Alexander R. (2008a). Education for all, the quality imperative and the problem of pedagogy: create pathways to access. *Research Monograph No. 20, Consortium for Educational Access, Transitions and Equity*. London Institute of Education.

Bashir, S. Lockheed, M., Ninan, E., & Tan, J-P. (2018). *Facing forward: Schooling for learning in Africa*. AFDB/World Bank Group.

Bressoud, N., Samson, A. C., Gay, P., Garbaliaskaite-Plagnol, G., Audrin, C., Lucciarini, E., & Shankland, R. (2025). How signature strengths develop positive interdependence and empowerment in an inclusive education context. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 25(1), 82–93.

Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvannya/neinfekciyni-zakhvoryuvannya/inshineinfekciyni-zakhvoryuvannya/autism>

Elali, F. R., & Rachid, L. N. (2023). AI-generated research paper fabrication and plagiarism in the scientific community. *Patterns*, 4(3).

Gerhard D. Detection or Deception: The Double-Edged Sword of AI in Research Misconduct. *The Scientist*. Dec 13, 2024. <https://www.the-scientist.com/detection-or-deception-the-double-edged-sword-of-ai-in-research-misconduct-72354>

Iriyani, D. R. D., Santosa, A. B., & Zuhary, M. (2025). Implementation of Positive Behaviour Support (PBS) in Inclusive Education. *Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan*, 6(1), 105–122.

Knight, C., Conn, C., Crick, T., & Brooks, S. (2025). Divergences in the framing of inclusive education across the UK: a four nations critical policy analysis. *Educational Review*, 77(2), 495–511.

Kumar, R., Eaton, S. E., Mindzak, M., & Morrison, R. (2024). Academic integrity and artificial intelligence: An overview. *Second handbook of academic integrity*, 1583–1596.

Nancy, W., Parimala, A., & Livingston, L. M. (2020). Advanced teaching pedagogy as innovative approach in modern education system. *Procedia Computer Science*, 172, 382–388.

Rasul, T., Nair, S., Kalendra, D., Balaji, M. S., de Oliveira Santini, F., Ladeira, W. J., ... & Hossain, M. U. (2024). Enhancing academic integrity among students in GenAI Era: A holistic framework. *The International Journal of Management Education*, 22(3), 101041.

Rodrigues, M., Silva, R., Borges, A. P., Franco, M., & Oliveira, C. (2024). *Artificial intelligence: Threat or asset to academic integrity? A bibliometric analysis*. Kybernetes.

Shah, R. K., & Campus, S. (2021). Conceptualizing and defining pedagogy. *IOSR journal of research & method in education*, 11(1), 6–29.

Spinks, M. L., Metzler, M., Kluge, S., Langdon, J., Gurvitch, R., Smitherman, M., ... & Strong-Green, A. (2023). "This Wasn't Pedagogy, It Was Panicgog": Perspectives of the Challenges Faced by Students and Instructors during the Emergency Transition to Remote Learning Due to COVID-19. *College Teaching*, 71(4), 227–243.

Taddese, E. T., Gebresilase, B. M., Aboudahr, S. M. F. M., Dinsa, M. T., & Aslam, S. (2025). The practice of inclusive education in Central Ethiopia Regional State: a case study of primary schools. *Education*, 3–13, 1–14.

Welch, A. (2003). Technocracy, Uncertainty, and Ethics: Comparative Education in an Era of Postmodernity and Globalization. In R. F. Arnone, C. A. Torres, & S. Franz (Eds.), *Comparative education: The dialectic of the global and the local*. Rowman&Littlefield.

References

Marushkevych, A., Plahotnik, O., Kuzmenko, N., Bakhmach, L., Polyak, O., Derkach, O., Levitska, L., Spitsyn, E., & Holovko, N. (2024). *Academic integrity: ideas, views, theories*. FOP Yamchynskiy O. V. [in Ukrainian].

Marushkevych, A., Pronikov, O., Balashova, S., Kuzmenko, N., Levitska, L., Kalensky, A., Polyak, O., Holovko, N., Bakhmach, L., Spitsyn, E., Derkach, O., Plahotnik, O., Zhilenko, M., & Moskalenko, A. (2023). *Teaching student youth: world educational trends*. In A. A. Marushkevych (Ed.). LLC "TsPKOMPRINT" [in Ukrainian].

Ainscow, M., Calderón-Almendros, I., Duk, C., & Viola, M. (2025). Using professional development to promote inclusive education in Latin America: possibilities and challenges. *Professional Development in Education*, 51(1), 149–166.

Alexander R. (2008a). Education for all, the quality imperative and the problem of pedagogy: create pathways to access. *Research Monograph No. 20, Consortium for Educational Access, Transitions and Equity*. London Institute of Education.

Bashir, S. Lockheed, M., Ninan, E., & Tan, J-P. (2018). *Facing forward: Schooling for learning in Africa*. AFDB/World Bank Group.

Bressoud, N., Samson, A. C., Gay, P., Garbaliaskaite-Plagnol, G., Audrin, C., Lucciarini, E., & Shankland, R. (2025). How signature strengths develop positive interdependence and empowerment in an inclusive education context. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 25(1), 82–93.

Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvannya/neinfekciyni-zakhvoryuvannya/inshineinfekciyni-zakhvoryuvannya/autism>

Elali, F. R., & Rachid, L. N. (2023). AI-generated research paper fabrication and plagiarism in the scientific community. *Patterns*, 4(3).

Gerhard D. Detection or Deception: The Double-Edged Sword of AI in Research Misconduct. *The Scientist*. Dec 13, 2024. <https://www.the-scientist.com/detection-or-deception-the-double-edged-sword-of-ai-in-research-misconduct-72354>

Iriyani, D. R. D., Santosa, A. B., & Zuhary, M. (2025). Implementation of Positive Behaviour Support (PBS) in Inclusive Education. *Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan*, 6(1), 105–122.

Knight, C., Conn, C., Crick, T., & Brooks, S. (2025). Divergences in the framing of inclusive education across the UK: a four nations critical policy analysis. *Educational Review*, 77(2), 495–511.

Kumar, R., Eaton, S. E., Mindzak, M., & Morrison, R. (2024). Academic integrity and artificial intelligence: An overview. *Second handbook of academic integrity*, 1583–1596.

Nancy, W., Parimala, A., & Livingston, L. M. (2020). Advanced teaching pedagogy as innovative approach in modern education system. *Procedia Computer Science*, 172, 382–388.

Rasul, T., Nair, S., Kalendra, D., Balaji, M. S., de Oliveira Santini, F., Ladeira, W. J., ... & Hossain, M. U. (2024). Enhancing academic integrity among students in GenAI Era: A holistic framework. *The International Journal of Management Education*, 22(3), 101041.

Rodrigues, M., Silva, R., Borges, A. P., Franco, M., & Oliveira, C. (2024). *Artificial intelligence: Threat or asset to academic integrity? A bibliometric analysis*. Kybernetes.

Shah, R. K., & Campus, S. (2021). Conceptualizing and defining pedagogy. *IOSR journal of research & method in education*. 11(1), 6–29.

Spinks, M. L., Metzler, M., Kluge, S., Langdon, J., Gurvitch, R., Smitherman, M., ... & Strong-Green, A. (2023). "This Wasn't Pedagogy, It Was Panicgog": Perspectives of the Challenges Faced by Students and Instructors during the Emergency Transition to Remote Learning Due to COVID-19. *College Teaching*, 71(4), 227–243.

Taddese, E. T., Gebresilase, B. M., Aboudahr, S. M. F. M., Dinsa, M. T., & Aslam, S. (2025). The practice of inclusive education in Central Ethiopia Regional State: a case study of primary schools. *Education* 3–13, 1–14.

Welch, A. (2003). Technocracy, Uncertainty, and Ethics: Comparative Education in an Era of Postmodernity and Globalization. In R. F. Arnone, C. A. Torres, & S. Franz (Eds.), *Comparative education: The dialectic of the global and the local*. Rowman&Littlefield.

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.25
Прорецензовано / Revised: 30.05.25
Схвалено до друку / Accepted: 05.06.25

Alina SAMELIUK, Senior Lecturer
ORCID ID: 0000-0003-1905-0422
e-mail: alina.melnyk1991@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

**SCIENTIFIC PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF PEDAGOGY:
SELECTED ISSUES OF MODERN PEDAGOGICAL SCIENCE IN SCHOLARS' ANALYTICS**

Background. *The analysis of scientific publications of the Department of Pedagogy of the Taras Shevchenko National University of Kyiv allows us to assess the relevance and compliance of the research topics of a wide team of authors of publications with modern challenges of pedagogical science, in particular, issues of digitalization of education, academic integrity, inclusive learning and a competency-based approach.*

Results. *Critical understanding of the content of publications reveals potential gaps and areas that require further study in the ongoing process of reforming the pedagogical system. In general, the relevance of the current article lies in improving scientific communication in this way, stimulating an interdisciplinary approach to pedagogical research. The purpose of the article is to analyze the scientific publications of the Department of Pedagogy of the Taras Shevchenko National University of Kyiv as platforms for understanding current issues of modern pedagogical science. The work highlights key trends, research directions and issues considered in the analytical materials of the authors of the publications. Special attention is paid to the relationship between scientific publications and the transformation of educational approaches, the development of pedagogical theory and practice in the context of modern challenges. The review was carried out on the basis of a generalization of the achievements of scientists contained in the issues of the "Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Pedagogy"" (for the last 5 years, but in more detail – the latest issues), the monographs "Education of Student Youth: World Educational Trends", "Academic Integrity: Ideas, Views, Theories".*

Conclusions. *Instead, the co-authored monographs conceptualize modern approaches to higher education, in particular with regard to digitalization, academic mobility, the dominance or at least intensive use of blended learning today and the development of soft skills in students in the context of global educational transformations, understanding the phenomenon of academic integrity (too much in line with the general movement in Ukraine to overcome corruption and bureaucracy and instead for the implementation of end-to-end principles of transparency and honesty), its principles, legal and ethical aspects.*

Keywords: *globalization, world crisis, challenges of modernity, promising areas of pedagogy.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; або в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results